

SERIE B.
WEST-JAVA.

N°. 20.

VERWIJZING.

Voor mr. De Gelders beschouwingen over adatgrondenrecht en adaterrecht, ook op West-Java, zie beneden, serie C, n°. 22.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

SERIE C.

N°. 17.

MIDDEL-JAVA.

REGEERINGSONDERZOEK NAAR DE RECHTEN OP ONONTGONNEN GRONDEN (1867).

De hier opgenomen bescheiden vormen het vervolg op die, welke boven voorkomen op blz. 1 vv. Zie ook aldaar (blz. 1 vv.) voor de beschouwingen van den landvoogd, den raad van Nederlandsch-Indië en den directeur van binnenlandsch bestuur betreffende geheel Java en Madoera; en zie, voor een resumeerende nota, besides serie E, n°. 13, aan het slot.

N°. 1368/31.

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur te Batavia.

Tagal, den 22sten Junij 1867.

In voldoening aan het voorkomende bij uwen brief dd. 7 Februarij jl., n°. 21, heb ik de eer U Weledel Gestr. mede te deelen, dat uit een ingesteld onderzoek is gebleken, dat in dit gewest op eenige plaatsen de bevolking, elders de dessahoofden, zich zekere regten toekennen op de [on-]ontgonnen gronden of de voortbrengselen daarvan.

Voor zoo ver is kunnen blijken zijn personen, gevestigd in eene andere dessa dan die waartoe de woeste gronden behooren, overal verplicht de vergunning te vragen van den betrokken bekel, alvorens ontginningen te mogen doen of alang alang te mogen snijden.

In eenige dessa's hebben vreemdelingen ook die vergunning noodig om brandhout te mogen kappen.

In de meeste dessa's wordt als bekti door de vreemdelingen opgebracht, ten voordeele van den bekel, een gedeelte van het product, welke bekti verschillende namen draagt naar mate van het gewas dat geteeld is.

Zoo heet deze belasting do blangan bij djagoeng, plirang bij tabak, djanganan bij katjang, pagendel bij kapas, pegoeboek bij padie.

De hoegrootheid der belasting is verschillend, in vele dessa's komt bij sommige gewassen de uitgestrektheid van den aanplant niet in aanmerking, maar moet eene vaste hoeveelheid opgebracht worden, hetzij veel of weinig aangeplant is.

Van de opbrengst van sawahs met padie beplant wordt die bekti alleen opgebracht zoolang geene landrente betaald wordt.

Het is gebleken dat in de meeste dessa's bij ontginningen de inwoners der dessa, waartoe de gronden behooren, ook een gedeelte van het gewas, echter veelal minder groot dan dat hetwelk van vreemdelingen geheven wordt, aan den bekel moeten opbrengen.

Alleen van de opbrengst van een gedeelte der gesneden alang alang en van het gekapte brandhout zijn de bewoners der betrokken dessa's overal vrijgesteld; daaraan zijn alleen vreemdelingen onderworpen.

In andere dessa's wordt door de bekels als vertegenwoordigers der gemeente het regt om brandhout te kappen of alang alang te snijden op een bepaald gedeelte der woeste gronden tot die dessa behoorende, verhuurd aan inwoners eener andere dessa en de huurprijs onder de ingezetenen verdeeld.

Nog onlangs werd door de bewoners eener dessa eene klacht ingebracht tegen hun bekel, omdat hij een gedeelte der aan de dessa behoorende gronden had verhuurd aan inwoners van eene andere dessa om er brandhout te kappen en den huurprijs niet gelijkelijk had verdeeld. Het regt om die woeste gronden namens de gemeente te verhuren werd door de klagers niet aan het dessahoofd betwist; er werd alleen geklaagd over ongelijke verdeling van den huurprijs.

Zoo is het ook in enkele dessa's gebruikelijk dat de bekti, welke vreemdelingen bij ontginningen moeten opbrengen, niet uitsluitend ten voordeele van den bekel strekt, maar onder de ingezetenen gelijkelijk verdeeld wordt.

De Resident,
(w. g.) JELLINGHAUS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,
BOOL.

N°. 2847.

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur te Batavia.
Pekalongan, den 20sten Julij 1867.

Naar aanleiding van het voorkomende bij uwe circulaire van den 7^{den} Februarij jl. n°. 21, heb ik de eer, U Weledel Gestr. mede te deelen, dat het ter zake ingestelde onderzoek heeft uitgewezen, dat de bevolking in dit gewest werkelijk aanspraken maakt op nog onontgonnen gronden, welke aanspraken echter in sommige districten in hare toepassing eenigszins verschillen en in het eene meer, in het andere minder nauwkeurig te voorschijn treden, wat betreft de op die gronden nit te oefenen regten van de dessa's, tot wier limieten zij gesteld worden, met uitsluiting van andere dessa's, te behooren.

Hoewel de grenzen van dergelijke woeste gronden nimmer beschreven zijn, zoo weten de bewoners der verschillende dessa's dezelve toch over het algemeen met genoegzame juistheid aan te geven en naar hunne wijze te onderscheiden van gronden die niet tot hun gebied behooren.

Deze onontgonnen gronden kunnen nog in twee kategorien verdeeld worden, namelijk die waarvan tijdelijk door de bevolking eenig voordeel wordt getrokken of eenig speciaal regt wordt uitgeoefend, en die welke te ver van de dessa's verwijderd liggen of te moeilijk te bereiken zijn om er eenig gebruik van te maken.

Tot de eerstgenoemde behooren:

1°. de gemeenteweidens;

2°. boschgronden, dan wel wilde bamboeboschen, ook glaga en kreupelhout daaronder begrepen;

3°. de gronden met alang alang begroeid;

4°. de wilde vruchtboomen van welke, of om derzelver vruchten of voor brand- of timmerhout, nog partij wordt getrokken.

De regten, die door de bevolking hierop uitgeoefend worden, bepalen zich tot het uitsluitend gebruik der voortbrengselen van den grond, die begrepen is onder het grondgebied der dessa, ten voordeele der gemeente en in sommige gevallen voor een gedeelte ook ten voordeele van enkele personen, zoo als bijvoorbeeld van den loerah of baœ, die er zekere inkomsten van trekken, zooals voor het snijden van alang alang, het kappen van brandhout, glaga of bamboe, door andere niet tot de dessa behorende personen, of andere dessa's die van dergelijke gronden verstoken zijn.

Ook al wordt door deze voor het gebruikte niets betaald, dan nog is steeds de toestemming van het dessabestuur of ten minsten van den loerah, en bij vele dessa's, vooral in het regentschap Pekalongan, zelfs die der geheele gemeente daartoe noodig.

Deze regten, op oude gewoonten gegrond, worden over het algemeen erkend en geëerbiedigd.

Bij ontginningen staat het aan elken bewoner der dessa waartoe de woeste gronden behooren, vrij zoo veel van dien grond daartoe ten zijnen eigen voordeele aan te wenden, als hij bij magte is te ontginnen; inwoners van andere dessa's moeten daartoe de vergunning bij de geheele gemeente vragen; de ontgonnen gronden blijven echter altijd tot de dessa's behooren, waaronder zij vroeger als woest behoord hebben.

Dit is ook het geval met de woeste gronden van welke door de bevolking geenerlei voordeel wordt getrokken; om daar ontginningen te bewerkstelligen, is het voor een inwoner der betrokken dessa slechts noodig, daarvan aan het dessabestuur kennis te geven, doch een inwoner van eene andere dessa heeft daartoe de vergunning der geheele gemeente noodig.

Overigens worden op deze categorie van woeste gronden geene speciale regten door de bevolking uitgeoefend, althans is het hier nog niet voorgekomen dat zij daarop aanspraak heeft gemaakt, en evenmin dat er voor het gebruik van woeste gronden door particulieren eenige huurschat is betaald geworden.

De Resident van Pekalongan,

Bij ontstentenis,

De Secretaris belast met het bestuur der Residentie,
(w. g.) MONOD DE FROIDEVILLE.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,
BOOL.

N°. 7193/6

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur te Batavia.
Samarang, den 20sten Augustus 1867.

Ten vervolge van het dezerzijds schrijven dd. 15 Mei jl., n°. 4124/1, heb ik de eer U Weledel Gestr. mede te deelen, dat in de afdeling Samarang dezer residentie de navolgende woeste gronden worden aangetroffen.

1°. Djogoproono, in de naburigheid der dessa Sodeng, district Samarang, tot eene uitgestrektheid van 3 vierk. palen;

2°. Goenoeng Malang, in de nabijheid der dessa Metessek, district Sron dal, tot eene uitgestrektheid van ongeveer een vierkante paal;

3°. Goenoeng djadi, in de nabijheid der dessa Djaboengang, district Sron da, tot eene uitgestrektheid van ruim eene paal in het vierkant.

Deze gronden, waaromtrent dezerzijds twijfel bestaat of zij wel als eigenlijk gezegde woeste gronden kunnen worden aangemerkt, zijn tot heden toe door de bevolking niet ontgonnen geworden, om reden zij als weiden benoodigd zijn, en de steile ligging en hoedanigheid dier gronden voor den landbouw minder geschikt zijn.

Bij onderzoek is het echter niet gebleken, dat de bevolking in dit regentschap voor het gebruik van woeste gronden door particulieren huurschat vordert.

Niet zelden gebeurt het evenwel, dat de bevolking de haar in gebruik toegestane sawahvelden, tegen betaling aan particulieren afstaat.

Van oudsher behoort het regt op de woeste gronden en voortbrengselen daarvan, steeds aan de bevolking van de aangrenzende dessa's, die met de grenzen van het gedeelte dier gronden hetwelk haar toebehoort zoo bekend is, dat zij dezelve niet licht zal overschrijven.

Andere dessa-bewoners worden van dit regt geheel uitgesloten.

De Resident,

(w. g.) KEUCHENIUS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,

Boel.

N°. 4124/1.

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur te Batavia.
Samarang, den 15^{den} Mei 1867.

Met referte aan uwe missives, dd. 7 Februarij jl. en 9 dezer, n°. 21 en 25, heb ik de eer U Weledel Gestr. aan te bieden de ondervolgende rapporten, als:

1°. van den controleur en van den resident van Samarang, dd. 31 Maart jl., n°. 146;

2°. van den adsistent-resident van Ambarawa, dd. 2 Maart jl., n°. 371;

3°. van den adsistent-resident van Salatiga, dd. 19 Maart jl., n°. 901;

- 4°. van den adsistent-resident van Demak, dd. 6 April jl., n°. 836/1;
 5°. van den adsistent-resident van Grobogan, dd. 9 April jl.,
 n°. 432/26;
 6°. van den adsistent-resident van Kendal, dd. 16 April jl. n°. 840/1; aan den inhoud van welke stukken ik spoeds- en korthalve de vrijheid neem mij te gedragen.

De Resident.

Bij afwezen,

De Adsistent-resident,

(w. g.) F. A. LOUDON.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,

Boel.

N°. 146.

Aan den Resident van Samarang.

In voldoening aan uw apostil dd. 23 Februarij jl., n°. 1565/1, hebben wij de eer U Weledel Gestr. het volgende mede te deelen.

Bij nommer 377 van het Bijblad op het Staatsblad (2de uitgave pagina 942) wordt eene uitlegging gegeven van de gronden, welke als woest behooren te worden beschouwd.

Uit dat oogpunt bestaan bij de inlandsche bevolking geene woeste gronden.

Alle gronden, hoe woest ook, behooren aan de bevolking der aangrenzende dessa's, met uitsluiting van alle andere dessa's.

Alleen de bevolking dier aangrenzende dessa's heeft het regt, om de op die gronden aanwezige alang en hout te snijden en te kappen, terwijl ingezetenen van andere dessa's zulks zonder vergunning niet mogen doen.

Dat regtsbegrip is bij den inlander zoo duidelijk, dat hij zelfs bekend is met de grenzen van het gedeelte dier woeste gronden hetwelk aan de dessa zijner inwoning toebehoort, en bij het afhalen van hout en alang die grenzen niet ligt zal overschrijden.

Op grond van het vorenstaande zijn wij van gevoelen, dat de bevolking, bij den afstand in huur van woeste gronden, wel degelijk aanspraak heeft op schadeloosstelling.

De Controleur van Samarang,

(w. g.) C. A. VERMANDEL.

Samarang, den 31sten Maart 1867.

Menjoekoepi soerataja Kandjeng Toewan Resident tertoeleis hari 23 Februarij 1867 n°. 1556/1, dengan segala hormat kita orang membri bertaoe.

Didalem n°. 377 dari Bijblad op het Staatsblad Kandjeng Goebere-nemen soedah kasih atoeran dari tanah jang boleh diitoeug tanah octan.

Tetapi itoe atoeran boleh bilang orang ketjil tiada toeroet.

Samoea tanah oetan poenjanja dessa-dessa jang dekat disitoe; lain dessa tiada toeroet pegang itoe tanah.

Tjocma orang-orang dari itoe dessa-dessa, jang boleh ambil alang-alang atawa kajoe dimana itoe tanah oetan; orang lain-lain dessa tiada boleh sekali, kalau tiada dapat kaizinan.

Itoe perkara soedah begitoe terang sekali sama orang ketjil, sampai watasnja itoe tanah, jang toeroet dia orang poenja dessa, dia orang tnoe dan bisa mengoendjoekan; kalau ambil alang-alang atawa kajoe, dia orang djarang langgar itoe watas.

Kemoedian dari pada itoe kita orang ampoenja pertimbangan: jang kalau itoe tanah oetan kandjeng Goebuemen kasi sewa sama siapa, pantas djoega orang ketjil dapat pembajaran bocat dia-orang ampoenja keroegian.

De Regent van Samarang,

(w. g.) SOERIA KOESOEMA.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,

BOEL.

N°. 371.

Aan den Resident van Samarang.

Ambarawa, den 2^{den} Maart 1867.

In voldoening van uwe dispositie, dd. 23 Februarij jl, n°. 1565/1, gesteld op de missive van den directeur van binnenlandsch bestuur, dd. 7 Februarij jl. n°. 21, heb ik de eer U Weledel Gestr. mede te deelen, dat bij ingesteld onderzoek is gebleken dat de bevolking dezer afdeling op daarin aanwezige woeste gronden vermeerat aanspraken te hebben, die hunnen oorsprong aan het Mohammedaansche grondregt schijnen te ontleenen.

Heffingen, hetzij in geld als anderszins, in den vorm van eenen jaarlijkschen huurschat, worden evenwel van de particuliere gebruikers dier gronden niet gevorderd.

Volgens hare eigendommelijke regtsbegrippen zou de bevolking, met erkenning van den Souverein als onbeperkt eigenaar van al den grond, een regt hebben het meest nabijkomende de erfpacht, zoowel op de bebouwde als op de onbebouwde gronden.

Van de onbebouwde gronden wordt door de bevolking ook geen jaarlijksche pachtschat betaald, en hoezeer dat het speciale kenmerk van de erfpacht is, die anders met den eigendom ineen smelt, zoo zijn volgens de Mohammedaansche wet hare regten en aanspraken niet anders te beschrijven. Men moet bij de beoordeeling van dergelijke toestanden niet te zeer blijven hangen aan de definitiën onzer wet en wel bedenken dat alles costumier is.

Dat zoogenaamde erfpachtrecht op de onbebouwde gronden is bovendien meer relatief dan positief, en zijn in den regel gebruikers, de meest nabijwonenden aan den woesten grond, die regtens preferent zijn op de meer verwijderden, en zelden zal daarop inbreuk worden gemaakt.

Waar dat regt begint en waar het eindigt, ook dat regelt zich naar plaatselijk gebruik en tusschen elkander voor wettig aangenomen grenzen.

De voortbrengselen dier gronden zijn bekend en bepalen zich hoofdzakelijk tot brandhout, vruchten, geneeskundige kruiden en het laten grazen van vee, doch waar zulks geschiedt, stellen die handelingen volgens de Mohammedaansche wet een begin van ontginning daar waaruit hunne verdere aanspraken voortvloeijen.

Zelden zal men dergelijke gronden aantreffen, die in het geheel niet door de bevolking gebruikt worden, en, mogt dit het geval met enkele zijn, dan beschouwt de meest nabij wonende gemeente zich toch als regthebbende daarop in bovengenoemden zin, en haar stilzwijgend gedoogen, dat er door anderen inbreuk op gemaakt wordt, wettigt geenszins het vermoeden dat onvoorwaardelijk daarvan afstand is gedaan, en de grond in den werkelijken zin woest is.

Nu zal het wel meestal gebeuren dat van de geheele uitgestrektheid dier gronden geen gebruik wordt gemaakt en men over die ongebruikte gedeelten vermeent zonder schadeloosstelling te kunnen beschikken, doch hoezeer dat gedeeltelijk erkennende, zal hier, zoo als boven vermeld is, veel afhangen van de plaatselijke gebruiken en grenzen.

De Adisistent-resident,

(w. g.) DIBBETS

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,

BOOL.

N°. 901.

Aan den Resident van Samarang.

Salatiga, den 19^{den} Maart 1867.

In voldoening aan U Weledel Gestr. apostil dd. 23 Februarij jl., n°. 1565/1, gesteld op een afschrift missive van den directeur van binnenlandsch bestuur van den 7^{den} dier maand, n°. 21, heb ik de eer mede te deelen, dat de bevolking in zeker opzigt aanspraken heeft op onontgonnen gronden.

Iedere dessa heeft zijne bepaalde grenzen, en heeft de bevolking het regt op de tusschen die grenzen liggende gronden staande wilde gewassen, en op de daarbij behoorende weilanden.

Zonder toestemming van de bevolking der dessa waaronder die grond sorteert, mag de bevolking van eene andere dessa daarvan geene voordeelen genieten.

Wordt die toestemming gegeven dan geschiedt dit onder zekere voorwaarden.

Zoo zou mijn inziens de in huur afgestane gronden van de koffij-perceelen Samirons, Gollie, Tlego en meer andere niet hebben mogen plaats vinden, aangezien die gronden niet gerekend kunnen worden onder woeste gronden, maar degelijk onder de reeds in cultuur

gebragte gronden, behoorende aan bepaalde dessa's, waarvan de ingezetenen als individuelen bezitters konden worden aangemerkt, waarvan de uitgifte bij Staatsblad n°. 64 is uitgesloten.

Hoewel de bevolking bovendien, zoowel volgens de Mohammedaansche wet als de onderling gemaakte regelingen, regtmatige aanspraken op die gronden zou kunnen doen gelden, heeft zij die tot dusver noch op de gronden noch op het product gemaakt, en zou alzoo de beantwoording van de gedane vraag ontkennend kunnen zijn.

Weliswaar vallen deze gronden niet in de termen bedoeld bij art. 62 van het regeeringsreglement, en zijn niet in de piagems van de dessahoofden uitgedrukt, daar dezelve meerendeels onder de wisselvallige tegal- of oro-orovelden worden geraangschikt, terwijl in de piagems meer bepaald jaarlijks bebouwde gronden worden bedoeld, maar waren die toen vóór de uitgifte reeds meermaalen door de bevolking beplant en bij gevolg niet meer als woeste grond aan te merken.

Door de particuliere ondernemers wordt aan de bevolking voor het gebruik van de afgestane gronden geen jaarlijksche huurschat betaald noch eenige andere schadeloosstelling gegeven.

Bij de uitgifte van de bestaande perceelen woeste gronden schijnt hierop niet geventendeerd te zijn, terwijl ook, voor zoo verre mij bekend, door de bevolking daartegen nimmer eenige reclames zijn ingebracht.

De Adsisent-resident,
(w. g.) VOSMAER.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-secretaris,
BOOL.

N°. 836/1.

Aan den Resident van Samarang.

Demak, den 6^{den} April 1867.

In voldoening aan uw apostil, dd. 23 Februarij jl., n° 1565/1, gesteld op de missive van den directeur van binnenlandsch bestuur van den 7^{den} te voren n°. 21, heb ik de eer te berichten dat de daarbij bedoelde gronden in deze afdeeling niet aanwezig zijn; dat in deze afdeeling de onontgonnen gronden steeds behooren tot het gebied van bepaalde dessa's, welke, met uitsluiting van anderen, daarvan gebruik maken, en dat geene particuliere ondernemingen op woeste gronden alhier bestaan, dan alleen eenige regten van opstal op stukjes grond, benoodigd voor den opbouw van loodsen en woonhuizen der Europeesche tabakskoopers, en voor welke regten van opstal, jaarlijks schadeloosstelling aan de bevolking der dessa's, waartoe die gronden behooren, wordt betaald.

De Adsisent-resident,
(w. g.) WESTHOFF.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-secretaris,
BOOL.

N°. 432/26.

Aan den Resident van Samarang.

Poerwodadi, den 9^{den} April 1867.

Naar aanleiding van uw apostil van den 23sten Februarij jl. n°. 1565/1, gesteld op de missive van den directeur van binnenlandsch bestuur dato den 7^{den} te voren n°. 21, heb ik de eer U Hoogedel Gestr. hierbij aan te bieden een afschrift van een ontvangen schrijven van den controleur van Grobogan, dato den 6^{den} dezer n°. 186/18, aan den inhoud waarvan ik de vrijheid neem mij tot bekorting te mogen gedragen.

De Assistent-resident van Grobogan,

(w. g.) VAN HEMERT.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,

Boel.

N°. 186/18.

Aan den Assistent-resident van Grobogan.

Poerwodadi, den 6^{den} April 1867.

In voldoening aan U Weledel Gestr. apostilaire aanschrijving dd. 28 Februarij jl. n°. 246/26, gesteld op een afschrift missive van den directeur van binnenlandsch bestuur dd. 7 Februarij jl., n°. 21, heb ik de eer U Weledel Gestr. mede te deelen, dat voor zoo ver mij bekend, alhier in de afdeeling voor particuliere ondernemingen geen gronden gebruikt worden dan tegen schadeloosstelling; door de spoorwegmaatschappij werd voor onontgonnen (oro-oro)-grond f 100 per bouw als schadeloosstelling voor de betrokken bevolking betaald.

Na onderzoek is mij gebleken dat de bevolking wel degelijk aanspraak meent te hebben op eene vergoeding, wanneer onontgonnen gronden door een niet-inboorling in gebruik genomen worden, en dat wel, omdat door de ontginning of de vestiging in de gemeente, waaronder die grond behoort, de zorg voor de veiligheid van de op dien grond gevestigde personen en goederen zou rusten op de politie van bedoelde gemeente.

Komt een Javaan in die gemeente woesten grond ontginnen, zoo kan van vergoeding geen sprake zijn: 1°. omdat hij zelf diensten bij de gemeentelijke politie praesteert; 2°. omdat hij tot de diensten, zoowel lands- als dessadiensten, die op de gemeente rusten, verplicht is; waarvoor hij dan ook weder in dezelfde regten treedt, die de overige bevolking in de gemeente bezit.

Als een sprekend bewijs voor het boven aangevoerde mag het beschouwd worden, dat een Javaan die op onontgonnen grond, ressorterende onder het gebied van eene gemeente waaronder hij niet behoort, alang alang snijdt, daarvoor aan het hoofd van die gemeente eene zekere vergoeding moet geven, bestaande in een klein gedeelte, soms $\frac{1}{2}$ van het gesnedene of anders in wat geld, terwijl hij dit niet behoeft te doen, indien het gesnedene gewassen is op het gebied van de gemeente waartoe hij behoort.

Dat het dessahoofd dit voordeeltje voor zich zelf behoudt, is hoogst waarschijnlijk daaraan toe te schrijven, dat hij het niet de moeite van de verdeeling waard acht.

De Controleur van Grobogan,

(get.) G. SCHULTZ.

Voor afschrift,

De Griffier,

(get.) H. BONT.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,

BOOL.

N°. 940/1.

Aan den Resident van Samarang.

Kendal, den 16^{den} April 1867.

In voldoening aan U Weledel Gestr. apostil van den 23sten Februarij jl., n°. 1565/1, gesteld op het afschrift der missive van den directeur van binnenlandsch bestuur, dd. 7 dier maand, n°. 21, heb ik de eer U Weledel Gestr. hierbij in originali aan te bieden de missives van de controlerende ambtenaren dezer afdeeling te Selokaton, Kali Woengoe en Kendal, dd. 7 en 26 Maart jl. en 14 dezer n°. 802/8, 97 en 38/10, met beleefd verzoek mij daaraan korthedshalve te mogen refereren, aangezien het berigt der beide eerstgenoemde ambtenaren vrij wel overeenkomt en ik mij met het resultaat van het onderzoek, als geheel met de waarheid overeenkomende, kan vereenigen.

De Adsistent-resident van Kendal,

(w. g.) W. DE VOGEL JR.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,

BOOL.

N°. 802/8.

Aan den Adsistent-resident van Kendal.

Soekaredjo, den 7^{den} Mei 1867.

Bij dezen hebben wij de eer U Weledel Gestr. te berigten, dat wij naar aanleiding van uw apostil, dd. 28 Februarij jl., n°. 435/1, een onderzoek hebben ingesteld bij de dessahoofden, waardoor wij in de gelegenheid gesteld zijn U Weledel Gestr. in wetenschap te stellen van de gewoonten, welke in het district Selokaton omtrent het gebruik van onontgonnen gronden in zwang zijn.

Onder [onontgonnen] gronden worden in dezen verstaan alle gronden, welke niet geregeld door de bevolking gecultiveerd worden, gelijk de sawahs en de tegalvelden, welke de bevolking in gelijke deelen onder zich heeft verdeeld, welke eenmaal in de twee of drie jaren bij geregelde afwisseling worden beplant, en waarvan landrente wordt opgebracht.

Bij de beoordeeling van de zoogenaamde regten der dessabevolking dient men de uitoefening daarvan van drie standpunten te beschouwen, namelijk:

- 1°. de gemeente tegenover andere gemeenten;
- 2°. de gemeente tegenover het Gouvernement;
- 3°. de dessabewoners onder elkander.

Alvorens tot de speciale behandeling dezer onderdeelen over te gaan, valt op te merken dat men moeilijk van regten der bevolking kan gewagen, maar dat er slechts sprake kan zijn van aangenomen gewoonten en gebruiken. Deze gewoonten en gebruiken stellen niet een onbeschreven regt daar, geldig voor geheele landstreken en ontleend aan eene aloude wet of bevelschrift van een vroeger inlandsch bestuur, maar zijn in iedere dessa verschillend. Het is dus ten onrechte, wanneer men spreekt van de adat, als of deze een vaste, zekere rechtsbron in het algemeen uitmaakt, want bij onderzoek zal men bevinden, dat iedere dessa hare eigene gebruiken heeft. Weliswaar mogen deze gebruiken veelal dezelfde zijn of slechts in geringe mate van elkander afwijken, toch blijkt, dat men den oorsprong en de wettelijke kracht van de adat niet uit een algemeen standpunt mag beoordeelen.

Het aloude Javaansche bestuur konde geene centralisatie; het stond aan eenige personen gronden af, om zich te vestigen en eene dessa te vormen, en eischte daarvoor jaarlijks slechts eenige pacht in geld en persoonlijke diensten. Verder schijnt het zich niet met de inwendige regeling der dessa ingelaten te hebben, en dusdoende ontstond in iedere dessa een afzonderlijke adat, meestal gelijk aan de gewoonten der naburige dessa's, maar toch inderdaad daarvan geheel onafhankelijk. Dat de gewoonten van naburige dessa's gemeenlijk gelijk zijn zal daaraan moeten worden toegeschreven, dat zulk eene adat slechts de toepassing is van het meest eenvoudige natuurregt op ongeveer gelijke plaatselijke omstandigheden.

Wanneer derhalve hieronder over de gewoonten in het district Selokaton in het algemeen zal worden gesproken, zal blijken, dat in enkele dessa's welligt uitzonderingen op den als algemeen vermelden regel gevonden worden.

I.

Het district Selokaton is zeer goed bevolkt en overal liggen dessa's verspreid.

Het grondgebied is geheel onder die dessa's verdeeld, zoodat er geen enkel stuk grond is, hetwelk niet onder eene bepaalde dessa ressorteert.

Indien het grondgebied der dessa zoo beperkt is, dat de inwoners dier dessa den grond of zijne voortbrengselen zelve vermeenen noodig te hebben, wordt aan geenen vreemde het gebruik daarvan toegelaten.

Indien daarentegen het grondgebied uitgestrekt en de bevolking gering is, worden ook vreemden tot het gebruik toegelaten. De voorwaarden, waarop zulks plaats vindt, verschillen naar de gesteldheid

der gronden, weshalve die bijzondere gevallen afzonderlijk dienen behandeld te worden.

a. Gronden begroeid met klein hout, struikgewas, glagah, enz.

Het zijn deze gronden welke de bevolking ontgint, door het hout of de glagah te verbranden, en daarna gogo's aan te leggen. Na een of twee malen beplant te zijn, wordt zulk een stuk verlaten en een nieuw stuk ontgonnen. Echter blijft de eerste ontginner, mits in de dessa behoorende, een zeker regt op dien grond behouden, en alleen wanneer door vermeedering van bevolking als anderzins gebrek aan grond begint te ontstaan, vervalt dat regt aan de gemeente, die er een ander mede bedeeft.

In hoeverre deze regel strikt opgevolgd wordt of niet, hangt af van de uitgestrektheid der gronden en hunne qualiteit; op goede gronden zal de ontginner zijn regt zoo lang mogelijk handhaven; op slechte gronden zal hij het williger prijs geven.

De gronden, welke nog nimmer ontgonnen zijn, of waarop zich geen regthebbende voordoet, kunnen door inwoners van andere dessa's worden beplant, welke daartoe vergunning vragen aan het dessahoofd en hem daarvoor een gedeelte van den oogst (tot $\frac{1}{10}$ gedeelte) afstaan. Dit aandeel van den loerah is bekend onder den naam van minatan.

De gemeente of bevolking ontvangt geene schadevergoeding voor het gebruik van haren grond.

b. Gronden begroeid met alangalang. Indien deze vroeger tot gogo's gediend hebben, verblijft de alangalang aan den ontginner; indien er alangalangvelden gevonden worden, waarop door niemand speciaal aanspraak gemaakt wordt, kunnen de inwoners van andere dessa's deze snijden. Daartoe vragen zij eerst vergunning aan het dessahoofd, en daarna treffen zij eene overeenkomst met de gezamenlijke bewoners der dessa of doekoean (gehucht), waaronder die alangalangvelden gerekend worden te ressorteren; voor deze vergunning wordt eene schadeloosstelling in geld, mesi genaamd, aan de regthebbende bevolking uitgekeerd, gemeenlijk ongeveer een gulden per bouw voor eene snede bedragende. De alangalang wordt éénmaal 's jaars gesneden.

c. Wilde bamboe. Wanneer de omliggende grond reeds ontgonnen is, wordt de bamboe gerekend aan den ontginner te behooren. De bamboestruiken nabij de woningen zijn onder de inwoners der dessa verdeeld, de verder in het wild verspreide behooren aan de gemeente; wil iemand uit eene andere dessa daarvan aankappen, dan vraagt hij vergunning aan het dessahoofd en de bevolking van de dessa of het gehucht en betaalt aan die bevolking eene kleine schatting, mesi genaamd, gemeenlijk 2 of $2\frac{1}{2}$ cent voor een mansdragt van 3, 4 of 5 bamboe's.

d. Wildhout. Het staat iedereen vrij dit te nemen, mits aan de regthebbende bevolking eene kleine schatting of mesi betalende, bedragende ongeveer 4 of 5 centen per stuk hout.

e. Weideplaatsen. De gronden, welke van hun hout beroofd en eenmaal beplant zijn, maar eene te slechte geaardheid bezitten, om veelvuldig beplant te worden of alangalang te doen opschieten, worden slechts door een kort gras bedekt en dienen dan tot weideplaats voor het vee.

Indien van zulken grond meer voorhanden is dan de dessa zelve noodig heeft, staat het een ieder vrij daarop zijne beesten te laten weiden. Alleenlijk wordt voor ieder stuk vee van eene vreemde dessa, dat aldaar weidt, eenmaal 's jaars na den snijtijd der rijst, opgebracht een weinig rijst, eene kip en een weinig geld, waarvan de gezamenlijke kinderen, welke de beesten hoeden, zich een klein feest verschaffen.

Gaat men de bovenvermelde gewoonten na, dan merkt men in het algemeen op:

1°. dat voor het gebruik van den grond der dessa de bevolking geene schadevergoeding eischt, want het aandeel in den oogst voor het dessahoofd (minatan) zal veeleer als eene kleine heffing door het bestuur aangemerkt dienen te worden;

2°. dat echter voor de producten van den grond eene schadeloosstelling of koopsom door de bevolking gevorderd wordt (mesi). Waaruit volgt dat de grond geene waarde schijnt te hebben, maar alleen de producten, welke, door transport naar elders, terstond eene marktwaarde verkrijgen.

II.

Wanneer het Gouvernement, hetzij voor zijne koffijtuinen, hetzij anderzins, gronden van de dessa in beslag neemt, dan zal de bevolking hiertegen niet opkomen, tenzij er sprake mogt zijn van sawahs, geregeld beplante tegelvelden, bamboe en vruchtboomen. Wanneer aan den inlander gevraagd wordt of hij zulks toestaat, zal hij met zijne gewone uitdrukking van berusting of toestemming, soemonggo mawon, antwoorden en er bijvoegen, dat zoodanig de wil is van het Gouvernement.

Men schijnt er uit te mogen opmaken, dat de inlander beschikking over of eene ontneming van den grond, welke hij niet bepaaldelijk voor zijn levensonderhoud noodig heeft, toelaat of er in berust, even als hij berust in de belastingen en lasten, welke hem worden opgelegd; maar tevens volgt daaruit de stilzwijgende erkenning, dat de regten van het Gouvernement op zulke gronden boven de regten der gemeente gaan.

Of deze erkenning het gevolg is van een alouden despotieken regeringsvorm of van het gebruik der laatste 36 jaren of van de mindere behoefte aan die gronden, dan wel van een pligtbesef, even als dat van belasting te betalen, valt moeilijk uit te maken.

Alleenlijk zij het ons vergund op te merken, dat in het district Selokaton reeds vóór 1823 twee contracten van landhuur door de inlandsche vorsten waren uitgegeven, ten gevolge waarvan de contractanten beschikten over de gronden der dessa's.

III.

Reeds boven is vermeld hoe de ontginner van woesten grond, ook al cultiveert hij dien niet geregeld, toch een zeker regt behoudt op dien grond, op de alangalang welke daarop groeijen zal, en op de bamboe welke in de nabijheid staat, maar dat hij, wanneer de gemeente dat terrein voor nieuwe inwoners of anderzins noodig heeft, zijn recht verliest.

Men kan dus zeggen, dat de gemeente aan den eersten ontginner een vruchtgebruik voor onbepaalden tijd toekent, met regt van wederopzegging na gebleken noodzakelijkheid.

In het algemeen blijkt derhalve, dat alleen de regten op de producten van onontgonnen gronden vast bepaald zijn, namelijk, dat die producten behooren aan de gezamenlijke inwoners der gemeente.

De grond zelf heeft geene waarde en verkrijgt die eerst dan, wanneer zijne uitgestrektheid wordt opgewogen door eene vermeerderde bevolking. De regten daarop zijn van een zeer vagen, onbepaalden aard, het bezit of vruchtgebruik komt allereerst toe aan den ontginner; deze is echter verplicht, zoo noodig, zijne regten zonder schadeloosstelling over te laten aan de gemeente, terwijl verder de gemeente, zonder tegenwerping te maken, hare regten prijs geeft aan den staat.

Men heeft in deze aangelegenheid geen ontwikkeld regt voor zich, maar het eenvoudigste natuurregt, geground op inbezitting, hetwelk, door het gemis van waarde van den grond, zich nog niet stelselmatig heeft ontwikkeld.

Het valt dus moeilijk bepaaldelijk op te geven, welke aanspraken de bevolking op den grond maakt, want bij het vermelden van aanspraken dient tevens te worden aagegaan, waarop zij berusten en in hoeverre zij geldig zijn. De eerste ontginner heeft aanspraken, maar zij vervallen voor de aanspraken der gemeente, welke zich meer geground en bepaald voordoen; maar bij de beoordeeling van de wettigheid van dezen mag wederom niet uit het oog worden verloren, dat de vroegere inlandsche vorsten dessagronden in huur afstonden, en dat ook de tegenwoordige Regering steeds zonder verzet van de zijde der bevolking over gronden heeft beschikt, zoodat de aanspraken, welke de Regering tot dusverre heeft doen gelden, ook door de bevolking niet als ongegrond zijn beschouwd, maar stilzwijgend zijn erkend.

Ten slotte nemen wij de vrijheid te wijzen op een beschouwing van den procureur-generaal, betreffende eene aan deze quaestie zeer verwaante aangelegenheid, namelijk in hoeverre eene beplanting van woesten grond met enkele boomen of eene enkele bebouwing een regt van den ontginner op den grond vestigt. In het Bijblad op het staatsblad n°. 1932 wordt namelijk deze beschouwing van den procureur-generaal gevonden, dat de meening dat het planten van enkele boomen den inlander erfpachtsregt op den grond zou verzekeren, hem niet juist voorkomt, daar het regt op den grond niet volgt de daarop geplante boomen, maar de boomen den grond

volgen, en tot het verkrijgen van erfpacht worden vereischt eene dadelijke bebouwing, bewerking en het onderhouden, met andere woorden, het in bezit hebben van den grond.

De Regent van Kendal,
(w. g.) NOTO HAMI PROJO.

De Controleur van Selokaton,
(w. g.) KETJEN.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-secretaris,
Boel.

N°. 97.

Aan den Assistent-resident
van Kendal.

Bodja, den 26sten Maart 1867.

Menjahoetan Kandjeng Toewan ampoenja apostil tanggal 28 Februarij jl., N°. 435/1, hal deri perkara orang ketjil bolehnja ngoekoeti tanah bera atawa kloewarannja pengasilan, deri itoe dengen hormat kita orang atoe katrangan seperti die bawah ini.

Mengertinja tanah bera semoea tanah jang tida katanemau, djadi tanah sawah atawa tegal dan karas pomahan tida temasoek itoengan.

Deri ini perkara mesti di inget njang itoe tida ada peruananja deri kapala negri doeloe-doeloe atawa jang di bekin tamtoe boewat antero negri, tetapi, di masing-masing dessa ada adatnja kendirie-kendirie deri tempo koena-koena: sebab moelai-moelainja njang dikasi pegang koewasa deri segala perkara di dessa, Loerah, dan kepalanja, atawa radjanja tjoema poengoet padjeg dan ambil pakerdjaanja orang, tida tjampoer deri kaadanja perkara di dessa.

In voldoening aan uw apostil van 28 Februarij jl., N°. 435/1, hebben wij de eer het volgende te berigten omtrent de aanspraken, die de bevolking in deze afdeeling maakt op onontgonnen gronden en de voortbrengsels daarvan.

Zooals het woord zelf aangeeft, worden onder onontgonnen gronden verstaan die niet in cultuur gebragt zijn, zoodat daarvan uitgesloten blijven de sawah- en tegelvelden of erven van de dessa's.

Bij de behandeling van de aanspraken, die de bevolking daarop maakt, moet men wel in het oog houden, dat die niet steunen op een onbeschreven regt, dat een uitvloeisel is van een algemeenen maatregel van het vroegere uitvoerend gezag, en alzoo geldig is voor de geheele afdeeling, maar dat die aanspraken gegrond zijn op aangenomen, sinds lang bestaande en ook geëerbiedigde gebruiken, die in iedere dessa, naar gelang van locale omstandigheden, verschillend zijn. Het is toch een regel van algemeene notoriëteit, dat van de vroegste tijden af het gezag over alle aangelegenheden van een dessa gevestigd is geweest in het dessahoofd, terwijl de Vorst

Dari itoe masing-masing dessa ada adatnja sendiri sendiri, jang koewat koewat sama djoega adatnja montjo montjo dessa atawa katjek sedikit, tetapie njang sabetoelnja deri satoe dessa tida katoeroet deri lain dessa. Mangka itoe di bawah inie kita orang mengatoer akan katrangan deri adatnja jang loemrat dalem ini afdeeling, tetapi tida temtoe njang itoe adat tepake boewat samoea dessa, atawa njang tida ada dessa poenja ada sedikit sama njang terseboet di bawah ini.

Hal deri adatnja orang ketjil bolehnja ngoekoeti tanah bera atawa kloewarannja pengasilan, itoe ada tiga roepa:

- 1°. deri satoe sama lain orang dalem satoe dessa;
- 2°. deri satoe dessa sama lain lain dessa;
- 3°. deri dessa sama negri.

I.

Samoea orang di dalem dessa boleh pakee tanah bera njang toeroet itoe dessa. Kaloe itoe tanah dibekin sawah (sawah berau), orang njang boekah lebeh doelo, itoe njang ada kakoewatan di atas tanah tadi lebih deri lain lain orang.

Dalem tiga tahoen itoe sawah tida dikenakan padjeg; dari liwat itoe waktoe itoe orang njang babad

zich heeft bepaald tot het vorderen van schatting en persoonlijke diensten, zonder zich in te laten met de regeling van deze huishoudelijke aangelegenheden. Daardoor zijn in iedere dessa afzonderlijke gebruiken ontstaan, die, wel is het waar, veelal overeenkomen met die van naburige dessa's of daarvan slechts in geringe maat afwijken, maar in werkelijkheid daarvan geheel onafhankelijk zijn.

Van de alhier bestaande gebruiken met betrekking tot ontgonnen gronden en de voortbrengsels daarvan kan derhalve alleen in het algemeen sprake zijn, zonder daarom vast te stellen, dat die op elke dessa zonder uitzondering van toepassing zijn, of dat daarop niet eenige geringe afwijkingen bestaan zouden.

De aanspraken, die de bevolking op dergelijke gronden maakt, kan men uit drie oogpunten beschouwen; te weten:

- I. de dessabewoners onderling;
- II. de ene dessa tegenover andere dessa's;
- III. de gemeente tegenover het Gouvernement.

I.

Ieder dessabewoner heeft even veel aanspraak op de ontgonnen gronden van de dessa. Wanneer dergelijke gronden in sawahs herschappen worden (sawah berau) heeft de eerste ontginner de meeste aanspraak.

Voor de drie eerste jaren geniet hij vrijstelling van landrente, en berust men er in, dat hij dien grond

lebeh doeloc boleh troes garap itoe sawah, djikaloe dia sanggoep bajar padjengnja dan njonggo perkerdjain negri.

Di dalem satoe doewa dessa ada orang njang garap mootinja boekahan baroe dan tambat dapet sanggaman sawah deri sawah bakoe. Di lain dessa itoe sawah baroe, kaloe soedah liwat tiga taohen, didjadikan sawah bakoe. Betoel itoe njang boekah lebeh doeloc, boleh garap itoe sawah, tetapi djikaloe itoe sawah boekahan lebeh lebar deri sanggamannja lain lain orang, itoe di longi, di trimakan kapada lain orang. Tetapi koewat koewat itoe tanah bera digarap boewat gogo, sebab soesah atawa tida boleh kasi naik aer di sitoe. Orang njang boekah itoe tanah, djoega ada kakowatan di atas itoe gogo lebeh sentoso deri lain orang. Adatnja itoe tanah, kaloe soeda di taroo ini sekali, doewa kali, lantasinggal, dan orang bilang djadi „pengalang-alangan“ atawa „taloen.“

Pengalang-alangan mengertienja tempat bekas orang gogo, njang sengadja dikasi timboel alang alangnja dan dipiara, dan itoe alang-alang njang poenja orang njang tadinja gogo disitoe.

Taloen mengertinja: tempat bekas gogo njang soedah katimboelan alangalang dan lain lain. Itoe alang-alang sembarangan orang boleh ambil, dan kaloe mahoe, dia boleh biekini gogo kombali.

bij voortdurig blijft bewerken mits hij de daarvoor verschuldigde landrenten betaalt, en het daarop rustende servitunt op zich neemt.

Zoo heeft men in sommige dessa's personen, die den door hen ontgonnen grond bewerken en bovendien een aandeel in de gemeenschappelijke sawahs bekomen. In andere dessa's worden de ontgonnen sawahs met het vierde jaar de massale bezitting van de dessa. De eerste ontginner behoudt dan nog altijd wel den voorrang, doch zijn aandeel daarin wordt gereduceerd tot dat van de andere dessabewoners, wanneer de ontgonnen grond uitgestrekter is dan hetgeen ieder man bekomt.

Doorgaans echter worden de ontgonnen gronden aangewend voor het doen van gogo-aanplantingen, wanneer daarop niet, dan wel met groote moeite water te brengen is. Ook hierbij heeft de eerste ontginner de meeste aanspraak. Gewoonlijk wordt zoodanige grond, na een-of tweemaal beplant te zijn, verlaten; en heet dan „pengalang alangan“ of „taloen.“

Pengalang alangan, wanneer men daarin de alangalang met voordacht laat opschieten, en dan is de alangalang van den eersten ontginner. Taloen heet een stuk voor goed verlaten gogoveld, waar alangalang enz. groeit. Ieder ander kan de alangalang nemen, en, wanneer hij het verkiest, den grond op nieuw ontginnen.

II.

Tjoema di mana dessa njang tanahnya bera' ada lebar, orang deri lain dessa boleh paké itoe tanah.

Andenja dia uda niatan biekiu gogo disitoe (mrantjang) dia misti roekoen atawa djawab sama Loerah njang poenja tanah, dan deri segala njang dia tanem di sitoe dia bajar pada Loerah namanja „minatan.“ Adatnja itoe minatan banjaknja sakoewatnja satoe orang pikoel. Pigimana soedah terseboet di atas, alangalang njang deri pengalang-alangan njang poenja, orang njang tadinja gogo di sitoe. Tetapi alangalang njang dari taloew sembarang-an orang boleh ambil. Orang dari lain dessa misti roekoen atawa djawab kapada Loerah njang poenja alangalang, dan misti bajar „mesi“, banjaknja itoe „mesi“ adatnja satoe deri lima pikoelan (penggoeloeng). Hal deri bamboe njang timboel kandirie di mana oetan, njang poenja orang sadessa. Orang deri lain dessa, kaloe mahoe potong itoe bamboe djoega misti roekoen kapada Loerah njang poenja tanah, dan djoega bajar „mesi“ adatnja f 0.50 dalem 100 londjor. Tetapi kaloe orang lain dessa mahoe ambil kajoe dojo, adatnja njang loemrat dia tida oesah djawab kapada Loerah, dan djoega tida bajar apa apa. Hal dari oro oro, tempat pangonan njang poenja orang sadessa. Orang dari lain dessa djoega boleh angon dia poenja binatang disitoe, dan tida oesah minta permisie lebeh doeloe atawa bajar apa apa.

II.

Alleen in de dessa's waar men een overvloed van onontgonnen gronden heeft, kan ieder ander daarvan gebruik maken. Wenscht iemand gronden van een andere dessa te ontginnen (mrantjang), dan treedt hij in overleg met het hoofd van die dessa. Van het product dat hij daarop teelt betaalt hij een zeker tribuut aan dat hoofd. Gewoonlijk bedraagt het een mausdragt, en is bekend onder den naam van „minatan“.

Zoo als boven reeds gezegd is, behoort de alangalang van de zogenoemde pengalang-alangan bij uitsluiting aan den eersten ontginner toe. De alangalang van de taloens kan iedereen snijden. Daartoe vraagt hij de vergunning van het dessa-hoofd en betaalt een kleine schade-loosstelling, „mesi“ genaamd, die gemeenlijk een van de vijf pikoelans (penggoeloeng) bedraagt. De bamboe die in het wild groeit, is de massale bezitting van de gemeente. Voor het kappen van zoodanige bamboe moet iemand uit een andere dessa de vergunning vragen van het betrokken dassahoofd, en betaalt daarvoor mede eene schatting (mesi genaamd), die gewoonlijk f 0.50 van de 100 bamboes bedraagt, terwijl voor het aankappen van wild hout in den regel geen vergunning gevraagd en ook niets betaald wordt.

De weideplaatsen maken mede de gezamenlijke bezitting van de dessa uit; en kunnen personen van andere dessa's onbelemmerd hunne beesten daarop laten grazen, zonder eenige voorafgaande vergunning of het betalen van eene schatting.

III.

Pigiemana engatannya orang ketjil semoea tanah bera njang poenja, negri. Negri boleh pakee itoe tanah pigimana soeka.

Mangka itoe dengau hormat kita orang atoer bertahoe njang soesah sekali boewat nemtoekan, pigiemana orang ketjil poenja adat di atas bolehnja ngoekoeti tanah bera, se-bab itoe tida kamoewan, dan semoea orang boleh pakee itoe tanah bera atawa ambil pengasilannya. Tjoema deri kakoewatannya orang ketjil di atas tanah njang soedah kaolah, itoe njang tertantoe.

Mangka itoe mendjadi Kandjeng Toean ampoenja pariksa adanja.

De regent van Kendal en de Controleur van Kaliwoengoe,

(get.) NOTO HAMI PROJO.

(get.) VAN SLLJPEN.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,

BOOL.

N°. 38/10.

Aan den Adsisistent-resident van Kendal.

Menjoekoepie Toewan ampoenja apostil dd. 7 Maart jl., n°. 435, di atas soerataja Toewan Directeur Binnenlandsch Bestuur dd. 7 Februarij jl., n°. 21 dengan hormat kita orang atoer bertahoe njang di dalem afdeeling Kendal tida ada orang djawa, njang poenja tanah oro-oro en njang kasi sewa itoe tanah sama Toewan toewan. Kaloe ada tanah oro-oro, itoe dessa njang deket poenja, tetapie kaloe ada orang jang maoe boeka, ija boleh, en kapan soedah 5 taoen teboeka,

III.

Volgens de begrippen van den inlander, behooren de onontgonnen gronden aan den Souverein, die daarover de vrije beschikking heeft.

Na het bovenstaande veroorloven wij ons de vrijheid U Weledel Gestr. mede te deelen, dat het moeilijk is te bepalen, welke aanspraken de bevolking maakt op onontgonnen gronden. Deze aanspraken zijn namelijk zeer onbestemd, en heeft ieder regt om onontgonnen gronden in cultuur te brengen, dan wel de voortbrengselen daarvan te nemen. Alleen ten opzichte van gronden die reeds ontgonnen zijn zijn de regten van de bevolking bepaald goed omschreven.

Kendal, 14 April 1867.

In voldoening van U Weledel Gestrenge's apostil dd. 7 Maart jl., n°. 435, gesteld op de missive van den directeur van binnenlandsch bestuur, dd. 7 Februarij b.v. n°. 21, hebben wij de eer U Weledel Gestrenge mede te deelen, dat zulke gevallen, als daarin bedoeld worden, zich in deze afdeeling niet voordoen. Op de onontgonnen gronden heeft de geheele dessa regt, met dien verstande echter, dat wanneer een der bewoners dien grond ontginnen wil dit hem geheel vrijstaat; vijf

itoe tanah masok sawah of tagal jaren echter na de ontginning moet
dessa. dezelve gevoegd worden bij de
andere sawabs of tegals der dessa.

De regent van Kendal,
(w. g.) NOTO HAMI PROJO.

De ambtenaar ter beschikking,
(w. g.) OTTENHOFF.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-secretaris,
BOOL.

N°. 1533/29.

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur te Batavia.

Pattje, den 11^{den} Mei 1867.

Als een gevolg van een ingesteld lokaal onderzoek is gebleken dat, even als elders op Java, onontgonnen gronden ook alhier worden geacht te behooren tot eene bepaalde dessa en een deel uit te maken van haar grondgebied.

Voorbeelden dat de bevolking aanspraken heeft doen gelden op schadeloosstelling of wel een zekeren jaarlijkschen huurschat daarvan heeft gevorderd, bijaldien een deel dier gronden met inwilliging der Regering aan particulieren zijn afgestaan of voor particuliere ondernemingen zijn dienstbaar gemaakt, hebben zich tot dusverre niet voorgedaan.

Trouwens, dit bezit door particulieren strekt zich alleen hier uit tot kleine stukken gronds, door de suikerfabrikanten ter oprigting van hunne ondernemingen en den aanleve van dien gebezigd wordende, en waarvoor jaarlijks een huurschat aan de bevolking der betrokkene dessa's wordt uitgekeerd als schadeloosstelling voor den afstand dier gronden; eene verpligting van bestuurswege uitgegaan en hen opgelegd.

Behalve de particuliere landen Telook Awoe, Bodrolangoe, Kalinjamat, Soenbreg in het regentschap Japara, die aan bepaalde personen behooren, waarop zij het regt van landheer uitoefenen, met de opgezetenen overeenkomsten aangaan, geheel vrijwillig, zonder eenige bemoeienis van het bestuur en voor de teelt van producten hen in daghuur in dienst nemen, bestaan geene andere particuliere ondernemingen in dit gewest op woeste gronden dan alléén het verbuurd perceel in het district Mergotoekoe, Wonoredjo geheeten, toebehoorende aan de erven Feldman, waarop koffij wordt geteeld, door vrijwilligers die uit de omliggende dessa's in daghuur zich bij den ondernemer engageren.

Ik heb de eer het vorenstaande te doen strekken als in voldoening aan uwe missive van den 7^{den} Februarij jl., n°. 21.

De Resident van Japara,
(get.) VAN SPALL.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-secretaris,
BOOL.

N°. 2953.

Commissoriaal van 7 Februarij 1867, n°. 21.
(Missive).

Last om een naauwgezet onderzoek in te stellen, of, en zoo ja, welke aanspraken de bevolking maakt op de in deze residentie aanwezige onontgonnen gronden, en van den uitslag van dat onderzoek omstandig te rapporteren.

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur te Batavia.

Rembang, den 20sten Julij 1867.

Berigt van den Resident van Rembang.

In de zakelijke extracten tot het cultuurstelsel staatsblad 1834, n°. 22, zegt de graaf van den Bosch:

„Men heeft ten onrechte beweerd, dat de Javanu geen denkbeeld bezit van het regt van eigendom op den grond; volgens zijn begrip, strekt zich het regt van den Souverein op een bebouwd stuk land, niet verder uit dan tot het heffen van het aandeel, dat hem volgens de adat toekomt, of tot het bezwaren van den bezitter met eene openbare dienst, aan de verschuldigde belasting geëvenredigd.“

„Voor het overige gaan de gronden op de leden der familie van den eigenaar (bezitter?) over; zij verkoopen of verhuren die onderling, volgens de adat, en deze gebruiken bestaan nog overal, waar dezelve niet, door de willekeurige bemoeijenissen der Europeanen met de huishoudelijke aangelegenheden van den inlander, zijn vervallen.“

Rapporteur vermeent, op grond van het door hem ingesteld onderzoek, dat deze zoo vrijmoedig uitgesproken gedachte, den waren toestand aangeeft, zoowel in deze residentie, als elders, waar hij in de gelegenheid is geweest zich ter zake eene opinie te vormen.

Voor zooverre het communaal bezit der bebouwde gronden niet bestond, en individueel bezit is aangenomen, ontstond zulks door het regt van eerste ontginning en ook door giften van de zijde der vorsten in erfelijk bruikleen, hetwelk verviel zoodra de bezitter niet aan zijne verplichtingen voldeed ten opzichte der te voldoende belasting aan den Souverein.

Het individueel bezit in de oostelijke residentien van Java waargenomen en waarop zoo menigvuldig wordt gewezen om allerlei beweringen te staven, is naar rapporteurs gevoelen van lateren oorsprong en heeft, onder eene bevolking die grootendeels gevormd is door immigratie van het naburige Madura, zijn ontstaan op den tegenwoordigen voet te danken, aanvankelijk aan de mindere bemoeijing met de huishoudelijke aangelegenheden van den inlander en later aan zoodanige bemoeijing als bedoeld wordt bij de laatst aangehaalde woorden van den graaf van den Bosch.

Op de woeste of onbebouwde gronden, welke men in meerdere of mindere mate bij iedere dessa vindt, maken de gezamenlijke dessa-bewoners aanspraak op zeker bruikregt, ten aanzien van de natuurlijke voortbrenselen dier gronden; zij oogsten daarvan hunne honig, guttah,

gebruiken de alangalang, bamboe en brandhout, en al wat zij voor hunne behoeften er van krijgen kunnen.

Uit dezen feitelijk bestaanden toestand volgt, dat de bevolking dessa's gewijze aanspraak maakt op de onontgonnen gronden tot hunne dessa behorende.

Hierdoor is het natuurlijk dat alle berigten, dezerzijds ter zake ingewonnen, daarop nederkomen, dat, daar waar onontgonnen gronden aan particulieren worden afgestaan, de dessa-bewoners eene schadevergoeding in eens verzoeken voor het gebruik dier gronden; ook is bijv. de bevolking van de eene dessa, die in eene andere gronden ontgint, verplicht eene zekere som geld te betalen of wel een gedeelte van het product aan de bevolking van die dessa af te staan.

Tot zoover de aanspraken, die de bevolking maakt.

Het ligt niet in de bedoeling van den in margine omschreven last, om te onderzoeken, waarop die aanspraken zich gronden.

Men zou dan welligt ook vervallen in de oude quaestie, omtrent de vraag, wie of eigenaar is van den grond, welke quaestie, ondanks de geleerdste vertoogen, nog niet in een zin is uitgemaakt welke alle partijen bevredigt, mogelijk omdat het denkbeeld van grondeigendom te zeer in Westerschen zin beschouwd wordt en bij den inlander daaromtrent begrippen verondersteld worden die hij nog niet heeft.

Als regeringsbeginsel toch is aangenomen dat de Souverein, dus de staat, is eigenaar van den grond, en hierop steunt het cultuur- en landrente-stelsel.

Anderen beweren dat de grond aan de bevolking behoort; sommigen weder raadplegen het Mohammedaansch regt om den registstoestand van den grond uit te maken, doch zich alsdan verliezende in den Islam, vermengd met de overblijfselen der Hindoe-periode.

De meest rationele voorstelling, die rapporteur zich denken kan is die, welke in den aanhef dezes, door van den Bosch uitgesproken, werd vermeld, en waardoor de staat regten heeft op den grond, voor bestatingheffing, hetzij in geld, diensten, producten, als anderzins, terwijl de bevolking de aan den staat ondergeschikte bezitster blijft van den grond.

Tot dusverre is het nimmer bij de bevolking opgekomen om den staat het regt te betwisten in zijn belang over stukken woesten grond te beschikken, doch heeft zij wel het besef dat haar onregt wordt aangedaan, wanneer zoodanige grond aan particulieren wordt afgestaan, zonder dat haar daarvoor schadevergoeding wordt gegeven.

Ten slotte zij het rapporteur vergund hierbij over te leggen in afschrift de missive van den regent van Rembang van 2 April jl. lit. H., en het zaakrijk rapport van den assistent-resident van Toeban van 25 Maart jl., n°. 544/43 en bijlagen in originali, met welk rapport de ondergeteekende zich grootendeels vereenigt.

De Resident van Rembang,

(get.) TOBIAS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,

Boel.

Lit. A.

Dateng
Kepada Paduka Toewan Resident njang memrentah dengan
kahormattanja die daerah Rembang.

Rembang, arie 2 April 1867.

Dengen hormat membales Paduka Toewan Resident ampoenja soerat roesia lit. T, tanggal 28 Maart iang baroe liwat inie, sopaija saija oendjoek katrangan prihal tanah tanah kosong toeroet satoe dessa, begimana ingetannja orang ketjil.

Maka die bawah inie saija mengoendjoeken katrangan :

1°. Darie ingetannja orang ketjil itoe tanah tanah kosong, darie doeloe kala sampe inie waktoe, ia srie Maharadja lah iang mempoenjai, malingken dia orang gadoeh sadja, begitoe djoega tiada malingken tanah kosong sadja, meskie tanah iang ada asilnja, ia djoega sri Maharadja iang mempoenjai.

2°. Saudenja Kandjeng Gouvernement (Radja Sowerin) soeka ambil pertjoema, temtoe orang ketjil tiada ada iang bilang tiada betoel, aken tetapie djiekaloe itoe tanah dikasieken pada orang particulier ada njang ketjil hati, karna itoe tanah kosong barang kalie lamah lamah boleh terharep atawa darep kloewar asilnja.

Adapoen saudenja Toewan-toewan Fabricant soeda pake aken bederiken goeang, memang disoeroe baijar pada orang dessa iang toeroet itoe tanah; darie orang ketjil ampoenja ingetan tida ada tandanja menganggep dia orang poenja seudirie, tetapie dia orang trima dengan rena hatienja, sebab kandjeng Gouvernement ampoenja pengatoeran.

Maka darie pada itoe, soepaija mendjadiken Paduka Toewan Resident ampoenja pengatoeran djoewa adanja.

De Regent van Rembang,

(w. g.) TJONDRO DHINGRAT.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris der Residentie,

(w. g.) VAN LEEUWEN.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,

Bool.

Aan den Resident van Rembang.

N°. 544/₁³.

Toeban, den 25sten Maart 1867.

Bij missive van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur, dd. 7 Februarij jl. n°. 21, mij in afschrift toegezonden bij uw apostil dd. 18 daaraanvolgende, n°. 630, is de vraag gesteld, in hoeverre de Javaansche bevolking in dit gewest aanspraken maakt op de aanwezige onontgonnen gronden.

Hoewel ik in vroegere betrekkingen, zoo ook later in deze afdeeling, de gelegenheid niet heb laten voorbijgaan om over dit punt nauwkeurige informatie in te winnen, zoo heb ik nogtans opnieuw met opzet een onderzoek daaromtrent ingesteld, welk onderzoek dezelfde resultaten heeft opgeleverd als die vroeger ook elders door mij verkregen.

Gelijk met zoovele andere vraagpunten 't geval is, waaromtrent verschillende antwoorden zijn gegeven, zoo is ook hier de wijze waarop het onderzoek wordt gedaan van het grootste belang.

Ten eerste behoort de onderzoeker vrij te zijn van de zucht, om eene eenmaal door hem opgevatte opinie te zien zegevieren, en ten tweede behooren de door hem gedane vragen zoodanig te zijn, dat zij goed worden begrepen en den gevraagde tot de vrije uiting zijner denkbeelden de volle gelegenheid worde gegeven.

Met inachtneming dier vereischen is door mij het navolgende bevonden: Indien men aan inlandsche hoofden van eenigen rang de vraag voorlegt: wie is eigenaar van den grond? dan zullen zij, bijaldien zij eenige kennis van de heilige schriften bezitten, dikwerf antwoorden: God is de eigenaar en de Vorst of de soeverein is slechts de persoon die met de bewaring daarvan belast is.

Dit antwoord is echter meer theoretisch dan praktisch, en drukt volstrekt niet het denkbeeld van het volk uit omtrent den eigenaar en den wettigen beschikker van den grond.

De Javaansche bevolking in 't algemeen heeft den naam van Islamieten te zijn, doch het is genoegzaam bekend, hoe weinig zij het in werkelijkheid is, hoe weinig kennis zij draagt van de voorschriften van Mohammed en diens volgelingen; hoe zij zulks dagelijks toont in hare huishoudelijke zamenleving.

Het is ontwijfelbaar zeker dat in vroegere tijden, voor de invoering der Mohammedaansche godsdienst, de Javaansche vorsten als despoten heerschten, evenals zoo vele andere onbeschaafde volken door despoten worden geregeerd en het blijkt dat het Mohammedanisme haar karakter van slaafsche onderwerping en lijdzaamheid niet heeft veranderd.

Zij die bij de behandeling van dit onderwerp de godsdienst raadplegen, bewandelen een onvruchtbaar terrein en moeten vanzelf tot geheel verkeerde gevolgtrekkingen gersaken, indien 't ten minste geldt de begrippen van het volk; want, gelijk hierboven is gezegd, de geringe Javaan, en de landbouwer in de eerste plaats, kent de

voorschriften der heilige schriften niet en breekt er ook zijn hoofd niet mede.

Volgens de begrippen van den Javaan is de Staat (de Vorst) eigenaar van alle gronden, zelfs van de bebouwde of ontgonnen gronden.

Ten opzigte dezer laatste gronden echter verkrijgt de ontginner regten, die de Vorst behoort te eerbiedigen.

Bij mijn rapport, dd. 19 November 1863, n°. 1931/11, handelende over individueel grondbezit, zijn die regten besproken.

Aangezien thans de quaestie niet over dat punt loopt, zij het voldoende hierbij alleen te noteren, dat, zoolang de ontginner aan zekere verplichtingen voldoet, hij het voordurend en erfelijk bruikregt op dien grond heeft: zelfs om [dit] regt aan anderen te cederen en dat de staat zich aan eene grooté onregtvaardigheid zou schuldig maken, indien hij den tijdelijken bezitter dat regt ontnemt.

Ten aanzien van de niet ontgonnen gronden echter zijn hunne begrippen zoodanig, dat de staat daarover kan beschikken naar willekeur, zonder de regten der dessa waaronder die gronden sorteren in 't minst te verkorten.

De omstandigheid dat alle gronden, waar en hoe ver ook van de dessa's gelegen, onder de eene of andere bepaalde dessa sorteren, wordt dikwerf door sommigen beschouwd als in verband staande met de regten der respective dessa's op die gronden.

Dat argument vervalt echter zoodra men bedenkt, dat er uitgestrekte woeste gronden zijn, gelijk hier in deze afdeeling, die zoo steenachtig en droog zijn, dat er hoegenaamd geene voordeelen van te behalen zijn, noch voor 't tegenwoordige, noch voor de toekomst, en toch zijn deze gronden ook verdeeld onder bepaalde dessa's.

De reden voor deze verdeling moet mijns inziens veel eer worden toegeschreven aan een politiemaatregel, daar elk dessa hoofd verantwoordelijk wordt gesteld voor de misdaden, op zijn territoire gepleegd.

Het is waar dat bij het aanwijzen van natuurproducten op zekere woeste gronden, bamboe, rottan, alangalang en boomvruchten, de dessa, tot wier gebied zoodanig terrein behoort, zich die producten toeëigent en aan anderen, die daarvan voordeelen wenschen te trekken, eene kleine belasting oplegt.

Deze belasting is echter eene willekeurige heffing door de dessa-hoofden, die volkomen gebillikt wordt door de omstandigheid, dat die grond door den Staat binnen de politierayon zijner dessa is gesteld; immers is die persoon niet voorzien van eene speciale vergoeding van den Staat om bedoelde voordeelen te trekken.

Bijaldien een Europeaan (particulier) een stuk niet ontgonnen grond wenscht te bezigen tot het opzetten eener schuur bijvoorbeeld, dan wordt door den ondernemer eene schadeloosstelling voor 't gebruik van den grond betaald aan de gezamenlijke dessa: doch ware 't dat de Staat aldaar een pakhuis liet bouwen of op eenige andere wijze daarover beschikte, zoo zou van geen schadeloosstelling sprake zijn, niet alleen omdat de kleine man uit eerbied voor den Staat

het hoofd buigt, maar hij gevoelt zich niet in zijn regten verkort, want de Staat is eigenaar en kan naar willekeur er over beschikken.

Dat zij tegenover particulieren aanspraken op den grond laten gelden, is zeer natuurlijk: doch die aanspraken zijn vooral door de Regering zelve aangemoedigd, door het niet toestaan dat een particulier zonder betaling eener schadeloosstelling, 't zij jaarlijks 't zij in eens, gronden bezigt.

De Javaansche landbouwer stelt zijn voortdurend erfelijk bruikregt op de door hem of zijne ouders ontgonnen gronden op zeer hoogen prijs, doch ten opzichte van niet ontgonnen gronden vermeent hij geene bepaalde aanspraken te hebben, anders dan tegenover particulieren.

Mogt de staat wenschen woeste gronden, welke natuurproducten opleveren waarvan de dessabewoners voordeel trekken, tot zich te nemen en daarover te beschikken ten voordeele van zich zelf, zoo zou zulks voorzeker eene teleurstelling zijn voor hen, welke alsdan die voordeelen zullen moeten missen, doch volgens hunne begrippen zou 't geen onregtvaardige daad zijn. Bij uitbetaling eener billijke schadeloosstelling in geld voor 't gemis der voordeelen, waaraan zij gedurende zoo vele jaren zijn gewoon geweest, zou de zaak volkomen zijn geregeld.

Het gebeurt ook meermalen dat iemand uit eene andere dessa, een stuk grond ontginnende, door het hoofd der betrokken dessa eene belasting wordt opgelegd, doch ook dit heeft zijne bijzondere reden.

De ontginner zou eigenlijk de heerediensten der dessa, waartoe de grond behoort, moeten helpen dragen, doch daar hij, tot eene andere dessa behorende, daartoe niet gemakkelijk kan worden gedwongen, zoo laat men hem eene belasting in geld of in producten betalen.

Al 't vorenstaande is niet het resultaat van mijne beschouwingen, doch bepaaldelijk de feitelijke toestand in deze afdeeling.

Ten overvloede heb ik de eer hierbij aan te bieden een afschrift der missive van den regent van Toeban, over dit onderwerp handelende, in antwoord op de mijne, welke mede in afschrift hierbij wordt overgelegd.

De Assistent-resident,
(w. g.) HUMME.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris der Residentie,
(w. g.) VAN LEEUWEN.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,
BOOL.

N°. 440/43.

Moega kahoendjoek Kangdjeng toean Adsistent Resident, di Toeban.

Toeban, arie 6 Maart 1867.

Dengen Hormat!

Saija hoendjoek bertaoe kapada toean Adsistent Resident jang saija soeda koeliling pegie di district district, tanjak pada orang orang tanie, menoeroet die atas toean Adsistent Resident poenja pertanjakan jang terseboet die dalem soerat ari 26 boelan february 1867, n°. 74/43.

Darie kahadanja saija poenja papriksaän tanjak pada orang tanie masing-masing district jang dengan kloewar darie dia orang poenja ingetan sendirie sendirie, bagimana die bawah ini. Dia orang ketjil menjahoet sama rata jang itoe tanah kosong memang Radja poenja; dia orang membrasa tjoema aken menoenggoe sadja; trada sakalie-kalie dia orang inget atawa mengakoe poenja sendirie.

Adapoen tandanja kaloe itoe tanah Radja jang poenja, andenja Radja maoe pakee itoe tanah jang tiada dengan baijar pada orang ketjil, atawa Radja kasiken pada lain orang particulier; dia orang atoerken djoega; tetapi djikalo ada satoe orang particulier atawa toean toean fabrikant maoe pakee itoe tanah, kapan tiada dapet idsin darie Radja atawa Negrie, diambil pertjoemat dia orang trada kassie; senadjan dibaijar, kaloe belon dape, Radja atawa Negrie poenja idsin, djoega dia orang tiada maoe kassie. Maka Radja atawa Negrie pakee itoe tanah tiada baijar, dia orang atoerken, krana dia orang membrasa jang itoe tanah memang Radja poenja. Mendjadie darie dia orang poenja ingetan dalem atie itoe pengatoeran jang terseboet; toean Adsistent Resident poenja soerat die moeka betoel.

Maka darie pada itoe soepaija mendjadiken toean Adsistent Resident poenja kataoewan.

Regent Toeban
(w. g.) TJITRO SOMO.

Voor eensluidend afschrift,

De Griffier
(w. g.) H. W. DE SANTIJ.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,
BOOL.

N°. 7443.

Aan den Regent van Toeban.

Toeban, den 26sten Februarij 1867.

Saja mintah soepaija raden adipatie membrie katrangan pada saija, bagimana orang ketjil poenja ingetan di atas tanah-tanah kosong jang toeroet satoe satoe dessa.

Apa itoe tanah kosong dia kira dia poenja sendiri, apa Radja poenja, apa Goesti Allah jang poenja?

Jang preloe saija tanja tida bagimana boeninja kitab kitab; itoe tida, sebab brapa orang tani jang mengerti oetawa jang tahoe boeninja kitab lgama; tetapi jang saija minta, katrangan bagimana orang ketjil sendiri deri kala' dahoeleoe sampe ini hari dia orang poenja ingetan di atas ini prekara.

Sandenja Kangdjeng Gouvernement soeka ambil pertjoema tanah kosong di mana satoe tempat akan bediriken goedang, oetawa akan kasih paké pada lain lain orang particulier, memang orang ketjil tida brani larang, tetapi, brangkali di dalem hatinja dia rasa itoe tida betoel.

Sandenja satoe Toewan fabrikant soeka pake tanah kosong aken bediriken goedang, dia memang disoeroe baijar pada orang dessa jang toeroet itoe tanah. Apa itoe tida tandanja, orang ketjil poenja ingetan seperti itoe tanah dia poenja sendiri, orang lain tida boleh ganggoe zonder dia poenja permissie?

Saija rasa baik, Raden Adipatie tanja pada orang-orang tani sendiri, barangkalie raden adipatie beloem sampe timbang sendiri ini pertanjaan.

De Assistent-Resident,

(w. g.) HUMME.

Voor eensluidend afschrift,

De Griffier

(w. g.) H. W. DE SANTEL.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,

BOOL.

N°. 3686.

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur te Batavia.
Soerabaija, den 6^{den} April 1867.

[Volgt onder Serie E, n°. 13.]

N°. 2637/28.

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur te Batavia.
Paseroean, den 22sten Mei 1867.

[Volgt onder Serie E, n°. 13.]

N°. 875.

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur te Batavia.
Probolingo, 21 Maart 1867.

[Volgt onder Serie E, n°. 13.]

N°. 2538.

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur te Batavia.
Besoeke, den 17^{den} Mei 1867.

[Volgt onder Serie E, n°. 13.]

N°. 285.

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur te Batavia.
Banjoewangie, den 21sten Februarij 1867.

[Volgt onder Serie E, n°. 13.]

N°. 3453/38.

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur.
Banjoemas, den 16^{den} Julij 1867.

In voldoening aan uwe missive van den 7^{den} Februarij jl., n°. 21, heb ik de eer na het daarbij verlangd onderzoek te hebben ingesteld, U Weledel Gestr. het volgende mede te deelen:

Even als op vele andere plaatsen op Java weet de bevolking van iedere dessa hier met juistheid de grenzen, zoo van hare dessa als van de tot dezelve behorende bosschen en andere onontgonnen gronden te bepalen, en laat zij anderen nimmer toe inbreuk te maken op die grensbepaling. Geen stukje grond wordt er dan ook gevonden of het behoort tot deze of gene dessa.

Wanneer, zoo als het hier nog dikwijls voorkomt, de bevolking of wel een bijzonder persoon van eene dessa op de onontgonnen gronden, behorende tot het gebied eener andere dessa, sawahs, tegallans of gogovelden wenscht aan te leggen, dan wel over een gedeelte der natuurlijke voortbrengselen van die gronden, zoo als: hout, alangalang of getah beschikken wil, dan mag, zooals ieder inlander hier weet, zulks niet geschieden dan na toestemming daartoe verkregen te hebben van de bevolking der dessa, tot welke dezelve behooren. Het hoofd dier dessa is in dat geval dan gerechtigd tot heffing ten voordeele der bevolking zijner dessa van zekere huur of belasting.

Voor het inzamelen van hout, alangalang en andere natuurlijke voortbrengselen dier gronden heft hij gewoonlijk eene belasting in geld, bekend onder den naam van pamesi, terwijl hij van nieuw aangelegde sawahs, tegallans of gogovelden een klein deel der productie in natura vordert, welk deel, wanneer het velden door regenwater besproeid geldt, bekend is onder den naam van pennonggo, en wanneer het velden geldt die van levend water kunnen worden voorzien, petjeromak.

Het bedrag dezer belasting is niet met juistheid op te geven. Het is echter zeker dat dit voor elk district, ja zelfs voor elke dessa soms zeer verschillend is; meestal regelt het zich naar plaatselijke omstandigheden.

Het vorenstaande geeft in algemeene trekken den bestaanden toestand aan en vermeen ik door de mededeeling daarvan aangetoond te hebben, welke aanspraken de bevolking van dit gewest op de hier aanwezige onontgonnen gronden maakt.

Bij afwezen,

De Adsistent-resident belast met het bestuur,
(get.) VERPLOEGH.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,
BOOL.

N°. 2225.

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur te Batavia.

Poerworedjo, den 31sten Julij 1867.

Het onderzoek, verlangd bij uwe circulaire van 7 Februarij jl., n°. 21, omtrent de aanspraken die de bevolking in deze residentie maakt op de aanwezige ontgonnen gronden, heeft de volgende uitkomsten opgeleverd.

Door particulieren worden geene woeste gronden geoccupeerd of gebruikt.

Alle woeste gronden worden gerekend tot de aangrenzende of meest nabij gelegen dessa's te behooren. Terwijl de aanwezige gemeene weiden en gronden, met kreupelhout begroeid, door de opgezetenen van elke betrokken dessa gemeenschappelijk vrij worden benut, zijn daarentegen de bijbehoorende alangalang velden onder de deelgeregtiden der dessa gelijkelijk verdeeld en kunnen dus als particulier eigendom worden beschouwd.

Met toestemming der belanghebbende dessa kunnen inwoners van andere dessa's de aanwezige woeste gronden ontginnen, hier en daar tegen zekere retributiën in geld of product, en erlangt de ontginner een beperkt eigendomsregt op dien ontgonnen grond, in den zin dat dezelve tot de primitieve dessa blijft behooren.

Na drie jaren vruchtgebruik is de ontginner heerdienstpligtig aan de dessa, die zich den grond toerekent en draagt hij bij in de te betalen landrente, waarvoor de dessa is aangeslagen.

De Resident van Bagelen,

(w. g.) ARRIENS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,

BOOL.

N°. 1406.

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur te Batavia.

Poerworedjo, den 16^{den} Mei 1867.

Dewijl bij circulaire van U Weledel Gestr., dd. 7 Februarij jl., n°. 21, naauwkeurig onderzoek naar, en omstandig rapport omtrent de daarbij bedoelde aangelegenheid wordt opgedragen, hetgeen in deze residentie nog niet geheel is beëindigd, zoo zal evenwel zoo spoedig mogelijk aan het bij uwe missive van den 9^{den} dezer, n°. 25, uitgedrukt verlangen worden voldaan.

De Resident van Bagelen,

(w. g.) SERLÉ.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,

BOOL.

N°. 1149.

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur te Batavia.

Magelang, den 17^{den} Mei 1867.

In voldoening aan uwe circulaire van 7 Februarij jl., n°. 21, heb ik de eer U Welgedel Gestr. het volgende mede te deelen.

De bevolking van dit gewest beschouwt elk stukje grond, hoe woest en afgelegen ook, tot op de toppen der hoogste bergen, als te behooren tot het grondgebied van eene bepaalde dessa en kent zich het uitsluitend regt toe om over de voortbrengselen van dien grond te beschikken.

Maar niet altijd maakt zij van dat regt in den ruimsten zin gebruik. Opmerkelijk is het, hoe niet alleen in de verschillende districten, maar soms ook door de verschillende dessa's van hetzelfde district, bijv. Bandungan, op onderscheidene wijze van dat regt gebruik wordt gemaakt, zooals blijken kan uit den hierbij aangeboden staat, bevattende een overzicht van de in de districten Balak, Ngasinan en Bandungan voorkomende onontgonnen gronden, van hunne voortbrengselen en van de aanspraken die daarop door de bevolking worden gemaakt.

De toestand in de beide eerstgenoemde districten blijkt daaruit duidelijk en behoeft geen nadere toelichting.

Met betrekking tot het district Bandungan vinde het volgende plaats.

Daar, waar de bevolking eener dessa toestaat, dat een ander de producten van hare woeste gronden neemt, geschiedt zulks of omdat die producten nagenoeg onbereikbaar zijn en toezigt niet mogelijk is, zooals bijv. bij de dessa's Salakan, Godogan, Katjettan en Kebonlegi, of omdat de uitgestrektheid te groot is, zooals bij de gronden der dessa's Tjepogo en Temanggoong.

Daar waar anderen toegelaten worden tegen betaling van retributie (mesi) of tegen afstand van de helft van hetgeen gesneden of gekapt wordt (maro) zijn de gronden meer dan voldoende voor eigen gebruik.

Daar waar de bevolking geen anderen toelaat, heeft zij slechts voldoende of zelfs niet genoeg voor eigen gebruik.

In de afdeeling Probolingó wordt slechts een zeer geringe uitgestrektheid onontgonnen grond gevonden, welke kan worden onderscheiden in vier soorten, als:

1°. Die begroeid met gras, geschikt voor voeder van vee.

Deze gronden worden niet verdeeld onder de dessabewoners, ze zijn gemeenteweiden en ieder lid der gemeente mag zijn vee daar laten grazen.

Het vee, aan andere dessa's behoorende, wordt slechts toegelaten wanneer de weiden zoo uitgestrekt zijn, dat de gemeente, aan wie die weiden toebehooren, daaraan voor eigen gebruik te veel heeft.

2°. Die begroeid met alangalang.

Deze worden onder de gemeentelieden verdeeld; ieder individu weet welk gedeelte hem is toegewezen en handelt daarmede naar goedvinden.

Wenschen vreemde dessabewoners alangalang te suijden, dan wordt er niet zoo als elders mesi geheven, maar de alangalang moet vooraf gekocht worden.

3°. Die begroeid met wildhoutbosschen.

Deze gronden blijven onverdeeld; iedereen, ook de bewoner van eene andere dessa, mag vrij hout kappen.

De exploitatie is echter een regt, dat alleen de dessa, waartoe de grond behoort, zich voorbehoudt.

4°. Die welke geheel onbenut blijven, hetzij omdat die gronden slechts met oukruid begroeid zijn, hetzij omdat ze te ver af of wel te hoog op bergen gelegen zijn.

Deze gronden zijn de ware woeste gronden. Zijn er bewoners van eene naburige dessa, die ze in cultuur willen brengen, dan vragen ze daartoe vergunning der dessa waartoe de grond geacht wordt te behooren, en is gewoonlijk de voorwaarde waarop hun dit wordt toegestaan, dat zij een derde van het product aan de dessa zullen moeten afstaan.

De Resident van Kadoe,

(get.) MACGILLAVRY.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,

Boel.

Aautooning der onontgonnen gronden in de afdeeling Magelaug, met

District.	Namen der dessa's tot het gebied waarvan de gronden behooren.	Benaming der gronden.	Waar gelegen.
Ngasinan	Temoe Djogajisan Pager Goenoeng (1) Sidjaran Temon Tirto Sangrahan Bleder Ngasinan Kalisat Ngaglik Nongko Sawit Gagik Pranten Pager Goenoeng (1) Keditan Pandejan Ngrantjah Bakalan Pidjahan Djlopo Tjitrosoono Genikan Gedaman	<p>In het district Ngasinan hebben de onontgonnen gronden tot een en dezelfde dessa behorende dikwijls zoo vele verschillende benamingen, gewoonlijk naar iedere verhevenheid of Goemoek (2), waarop zij gelegen zijn, dat een dorre opsomming van al die namen geen nut heeft, te meer daar de toestand in alle opzichten overal dezelfde is.</p> <p>Het zij dus voldoende in de volgende kolom op te geven, op welken berg die gronden gelegen zijn.</p>	<p>De gronden van de dessa's Temoe-Gagik zijn gelegen op den berg Ngandong, die van Pranten-Pandejan op den berg Telemaijo, die van Ngrantjah-Tjitrosoono op den berg Ngrantjah, het voorgebergte van den Telemaijo, en die van Genikan en Gedaman op den berg Merbaboe.</p>
Ballak	Gedjangan Moeneng Plaosan Moeneng Warangan Kadjang Roso Ketoendan Pakis (6)	Djimboelan Delik, Sepandjang Toelangan, Tjongokan Bandjaran Goenoeng Merbaboe Kenangkan	<p>De woeste gronden van het district Ballak zijn allen op de westelijke helling van den Merbaboe gelegen.</p>

vermelding der aanspraken, welke de bevolking daarop doet gelden.

Voortbrengselen.	Aanspraken, welke de bevolking der dessa op die gronden doet gelden.	Verdere toelichting.
<p>Verschillende soorten van wildhout, glagah, alangalang, kamidjoro(3) en gras (4).</p> <p>Verschillende wildhoutsoorten, waaronder vooral pakis balar (7), bovendien kamidjoroen grassoorten (8); op de gronden aan de beide</p>	<p>In het district Ngasinan kent zich, evenals overal elders in deze afdeeling, de bevolking van iedere dessa het uitsluitend regt van beschikking over de voortbrengselen van de gronden, welke tot haar grondgebied behooren, toe, met vrijlating evenwel aan de bewoners van hetzelfde district om daarvan ook gebruik te maken; neemt echter een bewoner van het aangrenzende Ambarawa, het een of ander voortbrengsel, dan wordt zulks als diefstal beschouwd, die echter, wegens de uitgebreidheid der wouden, onmogelijk voldoende is tegen te gaan.</p> <p>Ten opzichte van de alangalang geldt het stelsel van Maro (5) ook voor de bewoners van hetzelfde district.</p> <p>Wil iemand uit eene andere dessa hout kappen, om op de passar te verkoopen, dan kan zulks eerst geschieden na verkregen toestemming.</p> <p>Voor enkele stukken hout, tot huisbouw benodigd, is geene voorafgaande toestemming noodig.</p> <p>De aanspraken der bevolking van iedere dessa zijn even uitsluitend als in het district Ngasinan.</p> <p>Aangezien in het district Ballak ook in de lagere</p>	<p>(1) De dessa Pager Goenoeng komt twee malen voor, dewijl zij woeste gronden heeft zoowel op den Ngandong als op den Telemajo.</p> <p>(2) Goemoek. De rug met de hellingen van een tusschen twee vertikaal loopende ravijnen besloten gedeelte van een berg; ook wordt het wel gebezigd voor heuvel.</p> <p>(3) Kamidjoro. Een geneeskrachtige plant tusschen het gras groeiende, welke in den smaak iets gemberachtigs heeft; tevens een door de buffels zeer geliefkoosd voedsel.</p> <p>(4) Gras. Zoowel weidegras als andere grassoorten, die gedroogd en als brandmiddel gebezigd worden.</p> <p>(5) Maro. Ten opzichte van alangalang is voor een vreemde bepaald verlot van den snijden noodig van den eigenaar; is dat verleend, dan moet de helft van het product aan den eigenaar afgestaan worden. Letterlijk beteekent Maro in tweeën deelen.</p> <p>(6) Pakis, twee verschillende, doch digt bij elkander gelegen dessa's welke denzelfden naam dragen.</p> <p>(7) Pakis balar. Inlandsche benaming voor een</p>

District.	Namen der dessa's tot het gebied waarvan de gronden behooren.	Benaming der gronden.	Waar gelegen.
Ballak	Pakis (6) Banjoesidi Daleman	Kragilan Depok Djedotan	
Bandongan	Salakan Bedjie Tjeng Rirangan (10) Tjeng Rirangan (10) Ngabeiian Wonoroto Wekas Godegan (10) Godegan (10) Katjetan Kebon legie Tempel Pengarengan Manglie Sedaijoe Ketjambon	Goenoeng Tjondong Klodran Goenoeng Gijantie idem idem Goenoeng Soembing gede Moetock, Bloembang Paten gede Kendel, Soembing Goenoeng Soembing idem Bloembang Klodran Goenoeng Soembing idem Tjoengkoop Betoek, Paten	Gijanti-gebergte (12) idem idem idem idem Berg Soembing idem idem idem idem idem idem idem

Voortbrengselen.	Aanspraken, welke de bevolking der dessa op die gronden doet gelden.	Verdere toelichting.
dessa's Pakis behooren- de, daarenboven nog alalangang.	streken veel bruikbaar tim- merhout en veel alalangang voorkomt, wordt er nimmer dan door eigent dessa's van die producten gebruik ge- maakt. Van de weidevelden staan de eigenaars toe, dat ook anderen gebruik maken (9).	boomvaren, welke in die hooge streken veelal voor den huisbouw gebezigd wordt. (8) Grassoorten. Vergelijk ad 4 hierboven. (9) De weidevelden zijn altijd de lager gelegen gron- den, waarvan telkens een stuk ontgonnen wordt, om met kool, uijen, aardappelen, djagoeng enz., beplant te worden; de toestemming tot het bezigen als weideveld door anderen, staat in ver- band met het voordeel bij ontginning door de alsdan verkregen bemesting.
Hout, glagah en alang- alang idem	Vrij voor anderen zonder vergoeding idem met maro	(10) Twee verschillende, doch dicht bij elkander ge- legen dessa's, welke den- zelfden naam dragen.
Hout, glagah en Kami- djoro. idem idem	idem met mesi (13) of maro idem idem idem idem idem idem	(11) Tjepogo. De eerst- genoemde dessa van dien naam ligt in het subdistrict Tonoboijoe, de tweede in het subdistrict Kautji.
Hout, gras en Kamidjoro idem	idem idem idem Uitsluitend voor de dessa zelve idem	(12) Het Gijantigebergte is een rij van hooge heuvels op de oostelijke helling van den Soembing en daarvan als het ware het voorge- bergte uitmakende.
idem idem idem idem	Vrij voor anderen zonder vergoeding idem idem	(13) Mesi. Hieronder wordt verstaan het betalen van eene kleine som gelds, ge- woonlijk 2, 3, 4 of 5 duiten, waarvoor de persoon, die zulks voldoet, het regt heeft eenmaal zooveel van het product mede te nemen, als
Gras en Kamidjoro	Uitsluitend voor de dessa zelve	
Hout, Gras en Kamidjoro idem	Vrij voor anderen met mesi idem	
Gras en alalangang	Uitsluitend voor de dessa zelve	
Hout, glagah en alang- alang	Vrij voor anderen met mesi	

District.	Namen der dessa's tot het gebied waarvan de gronden behooren.	Benaming der gronden.	Waar gelegen.
Bandongan....	Bodjong	Dengkriug	Berg Soembing
	Wikoe	Poetoek	idem
	Soedimoro (10)	Grangan	idem
	Soedimoro (10)	Ombo	idem
	Dampit (10)	Gondang, Plengokan	idem
	Dampit (10)	Kletek, Gendoel,	idem
	Tjepogo (11)	Tjanggal	idem
	Padakan	Goenoeng Soembing	idem
	Ngemplak	idem	idem
	Setrotjanaan	Tjandong, Gijanti	Gijanti-gebergte
	Kembang Koening	Salam	idem
	Djloepo	Gandoe	idem
	Djambeijan	Goenoeng Gijanti	idem
	Genito	idem	idem
	Terwoeni	idem	idem
	Ngobaran	idem	idem
	Keposong	idem	idem
	Tjepogo (11)	Pedoesan, Sedono	Berg Soembing
	Koewaijoewan	Djebloek, Sendjaran	idem
	Derpan	Bendo, Bodjong	idem
	Kali Angkrik	Sepidal	idem
	Kepering	Krandegan	idem
	Temanggoeng	Maron, Boetoek	idem

Voortbrengsaelen.	Aanspraken, welke de bevolking der dessa op die gronden doet gelden.	Verdere toelichting.
Hout, glagah en alang-alang	Vrij voor anderen met mesi	hij zelf zonder hulp van anderen dragen kan.
Hout, gras en alang-alang idem idem idem idem	Uitsluitend voor de dessa zelve idem idem idem idem	
idem idem idem	idem idem idem	
Hout en slangalang	Vrij voor anderen met mesi of maro	
idem idem idem idem idem	idem idem idem idem idem idem idem idem idem idem idem idem	
Hout en gras idem idem	Uitsluitend voor de dessa zelve. idem idem	
idem idem Gras idem idem	Vrij voor anderen zonder vergoeding idem idem idem idem idem	

Magelang, den 28sten April 1867.

De controleur,

(w. g.) P. SPAAN.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris

BOOL.

N°. 1128/15.

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur te Batavia.

Madioen, den 8ten Mei 1867.

In voldoening aan uwe missive dd. 7 Februarij jl., n°. 21, heb ik de eer U Weledel Gestr. te berigten, dat er in deze residentie geene woeste gronden worden aangetroffen aan particulieren afgestaan, waarvoor de bevolking een jaarlijkschen huurschat heeft gevorderd.

Bij onderzoek is echter gebleken, dat de gewoonte bestaat, dat onontgonnen gronden, op een grooter afstand dan een à een en een halve paal gelegen van de dessa's, even als andere velden worden beschouwd als dessagronden, waarvan de inwoners van andere dessa's geen gebruik mogen maken dan na verkregen toestemming van het dessabestuur.

Zoodanige toestemming wordt alleen verleend tegen betaling in geld dan wel eene heffing in natura van het geoogste product.

Wanneer geld gevorderd wordt bedraagt zulks in den regel een derde der waarde van het geoogste, terwijl de heffing in natura twee derden daarvan belooft.

Met uitzondering van bamboe en rottan worden van alle producten, die worden verkregen van de gronden in quaestie heffingen gedaan.

Wanneer de gronden op grooter afstand dan een en een halve paal zijn gelegen van de dessa's, is een iegelijk bevoegd daarvan gebruik te maken zonder voorafgaande vergunning.

Nog nimmer is het voorgekomen, dat de bevolking schadevergoeding heeft geeischt voor woeste gronden aangevraagd door particulieren, vermits zij het Gouvernement als de wettige eigenaar van den grond erkent, dat daarmede naar welgevallen kan handelen.

Door de mededeeling van het bovenstaande hoop ik aan het verlangen van U Weledel Gestr. te hebben voldaan.

De Resident,

(w. g.) PHITZINGER.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,

BOOL.

N°. 1898.

Aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur te Batavia.

Kedirie, den 6^{den} Junij 1867.

Omtrent de vraag of de bevolking in deze residentie aanspraken, en zoo ja welke, maakt op de aanwezige onontgonnen gronden, heb ik de eer het navolgende aan te teekenen.

Aangezien de ter zake bestaande toestanden niet overal dezelfde zijn, zoo zal ik de toestanden afdeelingsgewijze behandelen.

Over het algemeen echter kan gezegd worden dat door de bevolking op onontgonnen gronden geen aanspraak wordt gemaakt, doch is zij van meening dat die den Staat (Negrie) toebehooren, die daarover naar willekeur kan beschikken.

In de afdeeling Kedirie wordt door de bevolking een zeker uitsluitend regt op gronden en voortbrengselen uitgeoefend, doch slechts daar waar de gronden in de nabijheid van bewoonde of bebouwde streken gelegen zijn en de gronden en derzelve voortbrengselen niet in groote hoeveelheid aanwezig zijn.

Wanneer een bewoner van eene dessa gebruik wenscht te maken van voortbrengselen van den grond tot eene andere dessa behorende, dan betaalt hij daarvoor eene zekere contributie (mesi)

Zijn de gronden ver van bewoonde of bebouwde streken verwijderd, zoo als bijv. van het gebergte in groote bosschen, of zijn de voortbrengselen dier gronden en ook van gronden in den omtrek in overvloed te vinden, dan bepaalt zich het gebruik maken van de voortbrengselen slechts in het vragen van vergunning of in eene kennisgave aan de betrokken gemeente.

Op verscheidene plaatsen, hoog in het gebergte gelegen en zeer verwijderd van bewoonde of bebouwde streken, kan uit bosschen genomen worden wat men verkiest, zonder vergunning of kennisgave.

Over het algemeen doet de bevolking in de afdeeling Toeloeng Agoong, met uitzondering van die op het gebergte Willis, dus ver van de dessa's gelegen, aanspraken gelden op de onontgonnen gronden, hetgeen is toe te schrijven aan de omstandigheid, dat de bevolking aan de Zuidkust niets uitricht en weinig of geen sawahs of tegalvelden bewerkt en zich liever vergenoegt met hetgeen zij uit de bosschen trekken kan.

Men kan dit nemen evenwel niet als aanspraak doen gelden, maar wel beschouwen als een verregaand misbruik.

Aan het Willisgebergte, waar behoorlijk dessa's gelegen zijn en de bevolking in het bezit is van sawah's en tegalvelden, doet zij daar ook die aanspraken niet gelden, welke dan ook op niets gebaseerd zijn. Immers tegenover aanspraken staan verplichtingen of belastingen, en welke verplichting rust nu op de bevolking, die zich hier en daar de voortbrengselen van het woud toeëigent?

De bevolking hierin tegen te gaan, zoo lang van die gronden en die voortbrengselen geen gebruik wordt gemaakt, zoude tot niets leiden, maar haar dientengevolge regten op den grond toe te kennen, komt mij niet wenschelijk voor. Dat zoude gelijk staan als of men bij het regt van sprokkelen in de bosschen in Nederland ook het regt gaf op de bosschen en den grond.

De Regeering heeft dit stelsel bij het boschreglement (staatsblad 1865, n°. 96) dan ook niet gevolgd.

In de afdeelingen Berbek en Blitar wordt door de bevolking geen aanspraak gemaakt op de ontgonnen gronden, als alleen op sommige plekken grond, bestemd voor algemeene weiden of waar vruchtboomen en winstgevendende gewassen gevonden worden.

Wat nu betreft het beding door de bevolking van schadeloosstelling voor aan particulieren afgestane woeste gronden, zoo bestaat die alleen bij verzoeken van regt van opstal op kleine stukjes grond in de nabijheid der dessa's en moet zulks, naar mijne meening, meer

worden aangemerkt als een uitvloeisel van het bepaalde bij § III, (Staatsblad 1858, n°. 98), dan wel als een gevolg van het besef van regt dat de bevolking op bedoelde gronden zoude hebben.

Ik heb de eer het vorenstaande te doen strekken in voldoening aan uwe missive van 7 Februarij jl., n°. 21.

De Resident,

(w. g.) VAN DER KAA.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-secretaris,

BOOL.

[Voor het vervolg dezer publicatie, zie Serie E, n°. 13.]

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI